

СПОРТ
ГалгӀайче дӀахьош я,
регионални лиге
«Basket game» турнир

16

ГОЙТАМ
Парижерча гӀалгӀаша
межках лаьца гойтам
дӀабихьар

10

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГӀАЛГӀАЙ МЕЖКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№38 (12565)
Ардара бутт,
6 ди, 2022 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
бекарга бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Знак почета»
яха орден
еннай

ГӀАБДАЛ
Проекташ чакхъяхара
гӀулакха эггара хьалха
латт вай республика

4

КХЕРАМЗЛЕ
Ученешка дакъа
лаьцар полице
болхлоша

6

СОВГИАТ
Шолжа-пхьера къоаной
дакъьалбийцар

7

НАВКЪАШ
ГалгӀайчен навкъа
служба болхлоша
Экажево-Али-Юрт никъ
тоабеш латт

8

ГӀАЛИЙ ТӀАРА ХЪАЛ
Назранера навкъаш
дикача
хьале дерзаргда

9

www.serdalo.ru | Дзен сердало | vk.com/gserdalo | @gserdalo

ХӀама хьадеш йола ГӀалгӀайче

«Деловая Ингушетия-2022» яха
экономически форум дӀахьош
я лакхача боарам тӀа

2

Беркате болх

ГалгӀайчен
Единороссаша
оргтехника ялар
военкомата болхлошта

3

Хіама хьадеш йола ГалгІайче

«Деловая Ингушетия -2022» яха экономически форум дІахьош я лакхача боарам тІа

Султыгнакьан Йоакьап

ГалгІайчен Кулгалхо Келматанакьан Махьмуд-Іаьла, Президента СКФО викал ваь Надькто Владимир, форума безача хьашашца цхьана, баха хилар гойтама павильонашка хьажа, цига 150 совгІа ГалгІайчен а, иштта кхыча РФ регионашкара а цу йоккхача мероприятие АПК тайп-тайпара инновационни технологие продукция яр хІара майдан тІа го йиш йолаш аьнна, хоам бир «Сердало» газетага.

Экономически оагІув дегІайоалаяра болча балха лоархІае йола из форум, яхазлагІа дІахьош я. Дакьалоацаш хилар: ГалгІай Республика Парламента спикер Пумхой Мухьмад, премьер-министр Сластенин Владимир, вице-спикер Пхьаранакьан Руслан, Хашенакьан Аза, депутаташ, урхаленаш, региона службаш.

ГалгІайчен Кулгалхо болгалдир, региона промышленноста карагІдоалачоа, ГалгІай Республика юртбоахама тІехьленна, кердача технологически юкьедоахарашта, республика экономика оагІорахьа гуш долча карагІдаьннарашта — ше чІоагІа раьза ва аьнна.

Цо иштта белгалдир, регионе инвесторашта лаьрхІа керда хьалаш хьакхолла дезалга, иштта зІамагІа а юкьера а бизнес лелаерашта а терко лоаттае езалга.

«Инвестораша лоархІ вай республике инвестице проектш маьхальяхара дика хьалаш да аьнна», — аьлар ГалгІайчен Кулгалхо Келматанакьан Махьмуд-Іаьлас.

Республика кулгалхо болгалдир, инвестораша тешам луш хилар, хІаьта из боккха толам а ба республика экономически дегІайоалаяра хьакхьехьа.

БПЛА аппарат вІашагІъеллай вай мехка

Султыгнакьан Йоакьап

«Хіама хьадеш йола ГалгІайче — 2022» яхача экономически форуме гулбеннарашта хьекхар, керда хьаь промышленни хІамаш, юртбоахамера беркат, иштта кхьдараш. Эггара чІоагІагІа масане бІарг тІаэзараш, технически оагІонца кхелла хІамаш яр. Царех цаІ беспилотни аппарата эшаш йола двигатель яр. Беспилотни аппарат кхоллара тІехьа, вай мехка кьахьегача тоаба форуме хьекхар, Мержой Дауда хьаь боккха лерхІам бола аьшк.

Белгалде деза, цу балха тІехьа, цо 1987-ча шера денза кьахьегалга. 16 метр чулоацаш ткъам тохаш йола, БПЛА макетага хьожаш бар берригаш. Ди, бийса доацаш кьахьийга яьяр из макет кагирхоша. Цар аьнна-чох, двигатель лоаладаьча аьшкаца тоае дІаьха езаш я, цул тІехьагІа хийцца хьажа йиш хургьа цо болх мишта бу. Цу

балхага хьежача Мехкдас Келматанакьан Махьмуд-Іаьлас, цу хІаманцара болх дикагІа дІагІоргбар юкье доаладе хьожаш хила аьлар, хьакимашка. Ше тІахьожам бергболаш теркаме лаьцар цо, кьаьстта из болх.

жаш хила аьлар, хьакимашка. Ше тІахьожам бергболаш теркаме лаьцар цо, кьаьстта из болх.

Мехкдас мах баь варгвоацаш ба аьлар хьехархочун кьахьегам

Султыгнакьан Йоакьап

ГалгІайчен Кулгалхо, Келматанакьан Махьмуд-Іаьлас, хьехархочун Денна хетаяь мероприяти дІахьоча хана белгалдир, хьехархочун кьахьегам мах баь варгвоацаш ба аьнна.

Цо дег тІара баркал аьлар дешара ветеранашта, хьехамчашта, республика дешара кхуврий хьехархошта, уж даькьал бийцар цар профессионални цІайца. Уж безбир Назранерча культура ЦІагІа.

«Царна хьалхашка латта дек-

хар да хьийха а ца Іеш, ноахал хьалкхедар.

Вай берий толамаш — из хьалхарча аргІах шун кьахьегам ба, шун Котало я. Хьамсара хьехархой, Шун кьахьегам мах оттабаь саг варгвац», — аьлар Келматанакьан Махьмуд-Іаьлас, ше

уж даькьалбувцаш.

Цо доккха баркал аьлар хьехархочун кьахьегам ветеранашта, цар хьехархой кьахьегам хиннабецаре, тахан, ГалгІайче дика дешара овла гуш хургбацар.

ГалгІайчен Единороссаша оргтехника ялар военкомата болхлошта

Коазой Мадина

**«Единая Россия» парти-
гара парламента депу-
таташ баха хилар, ре-
спублика тІема комис-
сариате.**

Шоаш бихъача наькъа, парламентареш пхий компьютер ялар, принтераш а йолаш, тІема комиссариата болхлошта.

«Единая Россия» фракце цІерагІа депутатски корпус кийча я дІахо а, шоана эшар моллагІа хана а хилийта», — аьлар депутаташа тІема комиссариата болхлошка.

Илдарха-ГІалий тІа дІайихъар АТК планах йоаца заседани

Султыгнаькъан Йоакъап

Илдарха-ГІала мэре актови зале дІайихъар, муниципальни даькъа тІара кулгалхочо Оска-наькъан Мухъмад-Башира кулгалдеш, шахъара Антитеррористически комиссе планах йоаца комисси, аьнна хоам бир «Сердало» газетага, муниципальни даькъа тІарча пресс-служба.

«Мероприятє дувца отта-даь ши хаттар дар, уж шаккхе а довзийтар Илдарха-ГІалий тІа ГІолла йолча, ОМВД кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волча Хамхой Іийсас.

ДукхагІа даькъе цун чуло-ацам бар, дешара объекташка терроризмах лоравалара хьалаш Іалашдарах лаьца, комплексни оперативно-профилак-

тика «Защита» яха операци, дІаяхъа, кийчье езаш хиларах, боахамашта юкъера кхоачам-боацараш юстара дахара», — аьлар хоама тІа.

Цу тайпара дийца къамаьл ларде а лоацаш, лаьрхІар межведомственни балха тоаба вІашагІйолла, терроризма духъала кьовсам лоатгабара бола болх, дІа мишта бахъа беза хьо-

жаш, Илдарха-ГІалий тІарча дешара объекташка, цар, цу тайпара болх бергболаш.

Цунца цхъана белгалдаьд, тайп-тайпарча боахамаша шоайла айхха бувзам лелабергболаш дезалца а, цІен даьй боацаш биссача ноаношца а, НВФ доакъашхой кхелетанза барашца а — из болх дІабахъара.

10 бусйоагорг йихъачунна ши шу ха техар

Султыгнаькъан Йоакъап

**Итта бусйоагаерг
йихъа хиннача сага
ГІалгІайче, ши шу на-
бахтен ха техар цо
шозлагІа а кьоал дарах,
аьлар «Сердало» газе-
тага, ГІалгІай Респу-
блика Прокуратуре.**

«Шолжа района Прокуратура хьаллаьцар уголовни ГІулакхх Іаьдало бехк беш хилар, хьалхагІа цкъа хинна а ца Іеш лаьца ваьл-лача моттигерча вахархочо кьоалдарах, цунна бехкбеш хилара ГІулакх», — аьлар тІахьожам боахама пресс-служба.

Судо чІоагІдир, цу саго, карарча шера, бІаьстий Шолжерча саг чувахаш до-ацача цІагІа чу а ваьнна итта бийсана йоагаеш йола лампа йихъа хилар, цар мах ба ворхІ эзар сом. Цу тайпара аьшкана хІамаш дІачуийеча уж дІа а йихъа, царех хьаденна ахча ший ГІулакха дІадахийтад цо.

Криминальни ГІулакх даьнначул тІехъагІа, цІаькхаза кьоалдаьд цо, цудухъа ши шу ха техай цунна.

ГІалгІай Республика № 16 йолча даькъа тІарча мировой судо яьча кхел-лах, из маІа саг бехке ву, цо хьалхагІа судо теха хинна ха дІа ца яккхарах а, хІаьта, иштта ши шу ха а техар цунна.

Росгвардейцаш акце даькъа лаьцар

Султыгнаькъан Йоакъап

Ерригроссе историко-патриотически «Росгвардия. Страницы Победы: Сталинград» акцена чуйоагІаш, Сталинграде хиннача тІема 80-шу дузаш хилара хетаь Назранерча клубе наьгварде бІуна эскара лоархІаме мероприяти хилар, цо цІаькхаза а бел-

галдир, Волга тІа лаьтгача тІем тІа советски бІухоша котало яккхарах лаьца.

«СССР НКВД чурча эскара 10-ча стрелкови дивизе бІухоша, Сараев Александра кулгал а деш Сталинград йоаккхаш хьалхарчарца хиннаб. Цар майрал, денал гойташ, моастагІчоа духъала отташ,

шойчул дуккха а дукхагІа низ болаш, тІаталаш воагІаш хинна гІаьрахо юхатехав.

Вай декхар да, цар цІераш йиц ца ялар, исторегара, исторега кхоачаш, тІехъа тІа доагІача ноахалла из дита», — аьлар доазон тІарча урхален штаба кулгалхочунна декхараш кхоачашдеш волча Овезова.

Росгвардейцашта гойтар «56 цІера ала, СССР НКВД 10-ча стрелкови дивизе денош» яха Росгварде киностуде фильм, цига довзийтар НКВД эскара 10-ча стрелкови бІуно тІема декхараш мишта кхоачашдир, царна, тІема декхараш тІехдика кхоачашдарах, Ленина орден ялар.

Шолжа-пхьерча 20 предпринимателяша гюд токхаргда

Султыгнакъсан Йоакъап

ГалгIайче, Шолжа-шахъара 20 предпринимателя гюд токхаргда бокъонах доацаш, налогашца а кхыдолча балхашца а дувзадена, ца йоагIача моттиге болх беш хиларах аьнна, хоам бир «Сердало» газетага, административни давкъа тIа.

«Шолже, 1 статья, 14.1 РФ КоАП, административни бехтокхаме оттаяй, бокъонаш лораяраша, предпринимательства 20 субъект.

Цун керттера бахъан да, налогови органашка регистраци ца яр, ца йоагIача моттиге мах беш хилар», — йоах хоамо.

Шахъара администраце белгалдир, царех ворхI субъекте берий къахьегам юкьебааккха хилар, хъажIаш а них а дохкаш, из а, эггара дукхагIа машенаш лелача моттигашка.

Шолжа-шахъара администраце экономика, финансай отдела белгалду, иштта хьалха а доаккх, къайлагIа леладеш дола доалахъара хIама — из деррига закон юкьелoaцаш хила дезалга, цудухъа ший ханнахъа налогови органашка регистраци е еза.

Проекташ чакхъяхара гIулакха эггара хьалха латт вай республика

Коазой Мадина

ГалгIайче хьалхарча моттиге латт къаман пхи проект кассе гIолла чакхъяккхара.

Цунах хоам бир, республика премьер-министра Сластенин Владимира кулгалдеш дIайихъача министрий кабинета заседане.

«Демографи», «Тхов кIийле, шахъарера хьал», «Кхерам-

зленна дикал йола накъаш», «ЗIамагIа, юкьера предпринимательство», «Халкъашта юкьера коопераци, экспорт» — цу накъа тIа дика толамаш даха таро хиннай.

«Карарча шера, республи-

ка дакъалоацаш я 43 регионални проекташка. Уж махъалхъяхара хъжоадаъ ахча 10 млрд сом да», — аьнна хоам бир, ГалгIай Республика Правительства пресслужба.

«Сердало» газета бIаь шу дузаш доккха хоамий сурт вIашагIдоллаш латт

Султыгнакъсан Йоакъап

«Сердало» газет, Россее Малхбоален цаI къаьнарчарех да. Из кепа тохаш арадула 100-шу дала доал. Из газет арадувлача редакце болхлоша, сагал лакхагIа йола хоамий оагIонаш вIашагIйохкаш латт.

Газета шеф-редактора, Курскенакъсан ИбрахIама хьалхадаккхарах, укхаза редакце газет дешархошта а хъаьашта а го йиш хургья, исторически тешалдеш йола газета оагIонаш, сурташ.

Хьалхарча ханашка кепатахаш хинна материалаш латинцах, кириллицах латташ хургья.

ХIара дешархочунна таро хургья, чIоагIа тамашийна, дIаяхача ханара хоамий оагIонаш го. Иштта, доккхача газета, йоккхий оагIонаш ешаш хоалуш хургда, цхайола исторе оагIонаш юха кердаювлаш хилар а.

Иштта республика, «Сердало» — къаман юкьярча га-

зето, ший музея оагIонаш дIахо а хьалхъозаш латт, тайп-тайпарча СССР ханашка а, из ехачул тIехъагIа хиннача хоамех вIашагI а йоллаш.

Хьалхадоккх, «Сердало» газета хьалхара номер араяьлар 1923 шера цхьооалагIча мае, Владикавказе, из цига арадувлаш хилар 1944 шерага кхаччалца.

Дукхача хана денз дла ца луш лаьтга ахча дладеннад

Берданаькъан Лорс

«Северный Кавказ Рос-сетеш» шой болх дIахо хьоргба, шоаш йоага-ьяча электроэнергех луш дола Iаьдала ахча, шой ханнахьа хьалуш уж хурглолаш, доал-лаш дола декхар царна хьалхадоккхаш йола, мероприятеш кхы а дIахьоргйолаш я.

Карарча шера бархI бетта, «Ингушэнерго» филиала энергетикаша 14 эзар заявка дIаяхьийтай лаьтIяр дехаш, цу юкье 9,1 эзар «юрташта» йолча категорех, 4,9 — юридически наха лаьрхIа. Предприятена дIадала деза декхар да цар 669 млн сом совгIа.

Ахча Iаьдала хьачу ца луш багIаца нахаца дIабихьача балхо таро хилийтар, 192,1 млн сом компане бюджете хьачудала: 5,5 эзар абонента счеташ дIакъайлар, кхы а из Iаьдалцара гIулакх гаьна даларга ца хьешаш.

«Ший ханнахьа нахага хоам беш, декхар доаллаш хилар хьалха а доаккхаш энергетикаша беча балхо таро хулийт, юкьера кхоачамбоацараш юстардаха. Шоаш йоагаьяча электро-энергех доагIаш дола ахча ханнахьа дIалуш болча бахархоша, шоашта а пайда бу цунах, хIана аьлча, ханнахьа декхар дIадаларо, совгIа йоаккхаш йола пенеш а тIакхетийтац.

Эггара лоархIамергIа да, энергетикашца барт беш оттаяча договора декхар кхочашдеш хилар, цу тайпара тийша болх бац: вай ПалгIайчен энергетически Iалашо яра, доагIаш дола декхар юкьедаккхара, регион экономически хьале дегIайоалаяра доккха даьба дIалоац цо», — аьлар «Ингушэнерго» филиала кулгалхочо ТIоаршхой Рамзана.

Электроэнерги дIайоаеш хул, РФ Правительства 04.05.2012 №442 болча соцамах.

Сердал йоацаш бисса йиш я, шин е кхь бетта ахча дIа ца луш багIараш. Цул совгIа, хьай ханнахьа ахча дIалуш ца хилча йоал а IотIакхет.

Декхар дIа ца луш багIарах газ дIайоаергIола хоам бу филиала сайта тIа <http://ingush-energo.ru/>: «Клиентам», подразделашка «Уведомления об отключении режима прочих потребителей». Из лоархIаш да электроэнерги йоагаеш волчунна хоам баьлга.

Хьалхадоккх, йоагаеча электроэнергех доагIа ахча дIачудала йиш я клиентий гIулакха йолча компанешка, «Свет Онлайн» мобильни приложенех, «Личный кабинет» сервисе гIолла, е энергокомпане сайта тIа гIолла.

Хьалъеш латгача ишколалашка хьожаш ба единороссаш

Коазой Мадина

«Единая Россия» ВПП цIерагIа фракце доакъашхой дIахо а хьожаш ба, парте халкъа прорамма маьхалий-аккхаш хьалъеш латгача школни объекташка болх дIа мишта бода.

Укх накъба депутаташ баха хилар, Илдарха-ГIалий тIа кердача микрорайоне, хьалъеча ишкола болх мичахьа

кхьаб хьажа. Цига, «Новая школа» партийни проектах, 720 моттига лаьрхIа хьалъеш керда ишкола я.

Хамхой Батыр, Кхоартой ИбрахIам, Боканаькъан Яхья раьза болаш — биссар, баь баьннача балхага хьешачул тIехьагIа.

Кердача школни объекте чудоагIаш да, дикка а пайда хьабаргболчча бисса а, дешара дола дика хьалаш. Духхьала цхьа спортини аре хьайи-

цача а, из тоаяьй берий таро хургйолаш ловза: футболах, волейболах, баскетболах. Настольни теннис оала ловзар а, юкье дитадац укхаса.

Из доацаш, адара бола герга никъ а тоабаьб, лоацача вадара накъбаш а, нормативаш дIачуялара дола накъбаш а берий майданаш а яьй.

Цул совгIа, унахцIено эшаннача берашта лаьрхIа лиф-таш а да, гургдолча бисса тIакилга оасаш а дохкаргда.

«Проекта чудоагIаш хиннача бисса, кхозза вIаштара яьча гIишлон чу спортини зал, дешара зал, кхача кийчбу моттиг, хIама яа моттиг, лаборатореш, дешара кабинеташ, административни помещенеш — я, таханарча хано дIадеххача бисса хьалъеш латт гIишло.

Из хьалъяь яьнний 90%, — аьлар гIишлон даькъа тIарча кулгалхочо Татренаькъан Ювсапа.

МЧСа болхлоша нахага хоам кхайкабир

Султыгнаькъан Йоаьпан

МЧС пресс-служба.

2022-ча шера, пхелагIа денна тов бетта, массанахьа нахага беш бола хоам дIакхоачий хьожаш бола болх дIахьоргба, цунцара технологе хьалаш а юкьедоахаш аьлар, «Сердало» газетата ПалгIай Республика

«Граждански оборона долча гIулакхех, чоалханерча хьалех, хаоттама хатарех, цифровой дегIайоалаяра Министерствах, бувзамах, РФ массови коммуникацех, РФ Министерства 2020-ча шера №578/365

долча, 31-ча денна кIимарса бетта арадаьннача амарах, ПалгIайчен Республике 2022-ча шера, гуйран шоллагIа бетта пхелагIа дийнахьа денз, масса оагIорахьара хоам беш йола система болх беш йий хьожаш бола болх дIахьоргба, телевидене каналашка гIолла, на-

хага хоам беш йола сигналаш дIакхоачий хьожаш», — аьлар региона кIалхараваккхара боахама хоам.

Республика МЧС викалаша, бахархошка, корзагIа ма дала аьлар, лакхехьа белгабаьккха хоам дIакхоачий хара бола болх дIахьоча хана.

PCO-Алания вахархочунна наркотикаш лелаярахи Назране 12 къаракъа шуша лочкъаярахи кхел ергъя

Султыгнакъан Йоакъап

PCO-Алания вахархочунна кхел ергъя наркотикаш лелаярахи, Назране 12 къаракъа шуша лочкъаярахи аьнна хоам бир, «Сердало» газетига, ГалгIай Республика тIахьожаме боахаме.

«Назрань-шахъара прокуратура бехке хилар чIоагIдир, PCO-Алания Новый оалача поселке вахача сага духъала хъадиьлла уголовни гIулакх, цо наркотикаш лелаярахи», — аьлар прокуратуре.

Лоткъамхоша яхачох, цу саго, карарча шера, Назранерча «Магнит» тика чура, «Медофф Водка» яха, корта бохабу малар лочкъадир шийтта шуша, из да 2700 сома маьха тика хинна зе.

Иштта, цу саго шийна лархIа, бокъонах доацаш лелаярахи йола наркотикаш ийцар (марихуана) 72 гр совгIа йолаш. Наркотикаш цунгара гуча а яьнна хъаяхар, 2022 шера кIимарса бетта, оперативно-розыска болх дIахьоча хана.

Хоам бу, прокурора ГалгIай Республика Магасерча районни суде дIадахьийтад уголовни гIулакх.

ГалгIайче марихуана йохкаш хиннача СоагIапча вахача сага ийс шу ха техай

Султыгнакъан Йоакъап

ГалгIайчен, МагIалбикашахъара суде кхел йир уголовни гIулакх, хьалхагIа лаячча ваьллача СоагIапча вахача сага, цо бокъонах доацаш, дукха наркотикаш йохкаш хиларах аьнна, хоам бир «Сердало» газетига, ГалгIай Республика Прокуратуре.

Судо тахар, цу саго 2020-ча шера бIаьсти, СоагIапча, оперативно-тохкама мероприяти дIахьоча хана, «белгалваьча эцархочунга» 16 эзар сомах, 70 грамм хиллала, марихуана ехка хилар.

Хоам бу, из деррига чу а лоацаш, цо кхоабаш, таханарча денна, ши дезалхо хилар а теркаме эцаш, цу сага наркотикаш лелаярах ийс шу набактен ха техар. Из ийс шу цо йоакхаргъя, чIоагIача тIахьожаме набактен колоне.

Ученешка дакъа лаяцар полице болхлоша

Султыгнакъан Йоакъап

ГалгIайчен полицейскеша дакъа лаяцар Назранеи Магасеи дIайихъача пожарнотактически ученешка аьнна, хоам бир «Сердало» газетига, ГалгIай Республика МВД пресс-служба.

Цу тайпара, ОРЧ ГЗ, Магаспхье гIолла йолча, Россе МВД болхлоша дакъа лаяцар пожарнотактически ученешка, уж

дIайихъар дукха гулденна адам а долаш объекташка.

Профессионални кийчо дIахьоча юкъа, бокъонаш лорача органиий болхлоша цIи йоаяра, нах кIалхарбахара болча хоамах дика толамаш даьхар, кхыча службай болхлошца, викалашца, гуш хилар цар цъхана дIабихъача балхах, уж мишта кийча ба хатар юстардаккхара.

ЦIи ялара кхерам болаш йола объект теркаме а эцаш, сихонца нийсденна чоалхане хьал то-

адеш бола болх дIабахъара, уж дика юмабаь хилар а цар ка йоалаш хилар а белгалдаьлар.

Геттара чIоагIа терко тIаяхийтар СПИ-20, СПИ-50 самоспасателаш лелая ховш хилара, цар новкъосталца Iалашъе е йиш хул цIи ялара кхерамзленна, нах а тешшамеча моттиге кIалхара баха.

ЦIаьхха чоалхане хьал этта моттиг нийсдой, де дезар белгалдеш дIайихъача ученешка, шоашта хьалхашка оттадаь

декхар дizza кхоачашдир доакъашхоша.

ГалгIай Республике гIолла йолча МВД УОТО цIи ялара кхерамзлен группа инспектора, Гадаборшанаькъан Т. С. белгалдир: ученеш дика дIайихъа хилар, цига говзал йолаш доакъашхой хинналга, цIаьхха чоалхане хьал этта, цIи йоае езаш моттиг нийсдой, цар шеко йоацаш шоашта хьалхашка латта декхар кхоачашдергдолга.

МВД лораша «Гром» яхача тоаба доакъашхошца ученеш дIайихъар

Султыгнакъан Йоакъап

«Гром» яхача тоаба доакъашхошеи, МВД лорий-санитарни кхуврча болхлошеи цIи яьнна хатар иккхача де дезараш юмадеш йолча ученешка дакъа лаяцар.

ЦIи яьлча, эггара хьалхарча юханца, моллагIа вола саг мишта хьовза веза хьекхар

ученешка. КорзагIаиккха ца а хьовзаш, сихха хIамаш мишта кIалхара яха еза цIерах, лозаваь саг вале, из ара ваккхара гIулакх мишта хила деза дийцар.

Йоккха терко тIаяхийтар СПИ-20, СПИ-50 яхача хIамашца болх бара. Специалисташа теркалдаьчох, ученеш лакхача боараме дIаяхар.

Шолжа-пхъера кьоаной даькълбийцар

Берданаькъан Лорс

Кхоана, дерригача дунен тIа белгалдеш да Халкъашта юкьера кьоаной Ди. Из дукха ха хьалха ООН хьалхадаккхарах дездеш да, цIай долча ханашка, массанена дагабох вай кьоаной, царна эшар, дезар фуд ха ловш хул.

Цудухъа, массане а ший декхар лархIа деза вай кьоаной, хьатIайоагIаца шийлача гуйрана, екъача, йIайхача бахаш хилар. Из иштта хилийта хало эшаш хIама дац, царна йоагIаш йола терко лоаттIар мара.

Из дага а деха, хIара шера

санна хIанз а, Шолжерча культура цIен болхлоша, шоашта кертте кулгалхо Матенаькъан Iайшет а йолаш из ди дезду.

Из Ди белгалдара, дукха ха йоацIаш, шоаш хинначара дIабаха хилар а Iаткъаш хиланзар Шолжерча РДК болхлошта. Цъа бутт мара бац цар балха моттиг хийца.

Еррига терко цар тIаяхийтар вай кьоаношта. Царна юкье вар ГIажара-Юртура Барчишвили Къаьдар. Из боккхача, дикача дезала да ва.

Кхоана да а, даь-да а, даькълбувцаш хургба цунна виь воI, йиь йоI, кхойтта дезала дезал а, цар виь дезалхо а.

Наькъа кхерамзленах дийцар кадеташта

Султыгнаькъан Йоакъап

Ерригроссе, наькъа кхерамзлен кIира дIахьош хиларца дувзадена, Назрановски районе ГIолла йолча, Росс ОМВД ОГИБДД болхлоша ПДН болхлошца цъхана, Лоамарча кадети корпусе деша багIаца кадетащца хьалхадаккхара болх дIабихьар аьнна, хоам бир «Сердало» газетага, ГIалгIай Республике ГIолла йолча МВД пресс-служба.

Наькъа полице болхлоша кадеташта хьалхадаккхар наькъа кхерамзлен Iалашо хургйола оагIув мишта лорae еза, наькъа дехъавоалаш малагIа бокьонаш ха деза, иштта царна дийцар, наькъах хиннача аварех дукха адам човнаш хинна а цъхьабараш бейна а мел моттигаш я.

Кхелетанза барашта цар хьалхадаккхар, царна шоай бокьонаш ха езалга, моллагIаца наькъа кхерамзленца дувзаденаца хаттарца уж бехттокхаме хила безалга. Цига иштта дийцар, сердаллуш дола барзкъа хилча бакъахьа дар, аьнна. Цо таро хулийт гаьннара саг волга белгало е, къаьстта бийсана а, иштта ара баьдъеннача хана а.

Техъара къамаьл долаш, полице болхлоша, кадеташта наькъа кхерамзленна Iалашо яра ха дезар белгалдеш йола, памяткаш ялар, иштта тIатехар ПДД декхараш массаза а кхоачашдеш хила везалга.

ГIалгIайче белгалдир кьоаной Ди

ГIазданаькъан Ахьмад

ГIалгIайчен, МагIалбика района Керда Редант яхача, юртура культура ЦIагIа, вай кьоаной Денна хетадаь къамаьл хилар.

Цига «Возраст мудрости тепла, доброты» яха иллюстраце книжка гойтар. Цу дийнахьа шоай начIал гойташ хилар, цу ДК Юмалуш дагIа бераш а. Цар шоаш дIахьош хиннача гойта-

ма балха юкье даьккхадар, вай кьоаношта йовхал, терко а эш аьнна, отгаьт гойтама оагIув.

«Вай деша дагIаца бераша шоай балхашка белгалдаьдар, даь-даь а даь-ноаной а шоашта мел беза, царна шоаш малагIа терко лоаттIаю, шоай эггара хьамсарагIа гаргара нах уж хилар мишта тIаэц.

Кьоаной Денна керттера маIан дар, шоай мел йола кьона ха вай тIехьенна Юйилла, царех нах беш, уж нийсача наькъа тIа

боахаш хьабаьккача вай кьоаношта, тахан уж къабенна биссача хана, вай малагIа царна терко лоаттае еза аьнна. Вай новкъостал эшаш ба уж тахан», — аьлар «Сердало» газетага, Кердача Реданта культура ЦIен кулгалхочо Хоаной Марета.

Белгалдаккха дезаш да, культурни мероприятеш масса йолча ГIалгIайчен культура кхуврчашка дIайихьар. Къаьстта Шолжа района Галашкарча культура ЦIагIа, цар доккха

концерт делар. Хьажархой а беша доацаш биссанзар, цига хьажа бахкарах. Иштта безам тIабодаш хилар культура ЦIен кружока кьонаца доакъашхоша гойта болх.

«Халкъашта юкье а белгалдеш дола кьоаной Ди цIаьхха хинна Iец гуйрана юккье. Кьонанал — из дошо ха я, хIаьта гуйренах а вай ма оалий дошо гуйре», — аьлар Галашкарча культура ЦIен кулгалхочо Балайнаькъан Мадинас.

«Кхерамзлен дика накъаш» яха проект йоаржаергья республике

Коазой Мадина

ГалгIайче, «Кхерамзленна дика накъаш» яхача къаман проектах дола балхаш маьхалдоахаргда накъа, нийсагIа аьлча, юкъярлонна тIахьожамца.

Машений накъа Министерства викалашца цъхана, республика общественность хьожаш я йистейннача объекта балха дикалга.

Автодора Министерства пресс-служба яхачох, общественникаш баьча балха дикалга хьежа а Iац, цар накъаш тоадара балха юкье нийслуш дола кхоачамбоацараш а юстара дахара, наха хеташ дар подрядни организацешка, хоам беш, дIакхоачийт.

Иштта тIахьожам беш, доацар, эшар нахага а кхоачийташ хьабеш болча балхо таро хулийт еррига къаман проектах дикагIа маьхальяха.

Цудухъа ГалгIайчен автодора Министерстве, общественники балха ларххIа йола терко лоаттаю.

«ГалгIайчен машений накъай Министерствата бехтокхаме я «Кхерамзлен дика накъаш» яха къаман проект маьхальякхца, цо обществоца цъхана, тIахьожам лоаттабу хьабешча балха дикал лакха хургйолаш регионални а, муниципальни юкьера а накъаш тоадеча даькъа тIа», — аьлар пресс-служба болхлоша.

Уж хьожаш ба, тоаеш йола объекташ, подрядни организацеша йиллача хана йистейоахаргийт.

Цу тайпара дIахьоча балха юкье нийслуш дола, кхоачамбоацараш белгалдоах.

ТIахьожамхой баха хилар «ДавттагIа администрацегара Кавказ-ГIажара-Юрта-Оалкам-ТIаргим-Чми» бодача накъа дикалга хьажа.

ГалгIайчен накъа служба болхлоша Экажево-Али-Юрт никъ тоабеш латт

Коазой Мадина

Дукхача шерашка денз тоаца беш латташ хинна, эггара йоккхагIа йола ши юрт: Экажакъонгий-Юрти-Иаьли-Юрти влашагIкхеташ бола никъ тоабеш латт. Цунах хоам бир, республика автодора Министерства пресс-служба.

Цъхатарра дIахьош да цига тайп-тайпара балхаш. Масала, кIалара накъа оаса хувцаш, асфальт Iобуллаш латт цъхан оагIорахьа, хIаьга шоллагIча даькъа тIа дIахьош ба Iубилла баьнна никъ шаьрбеш бола болх. Цул тIехьагIа, цъхьакхца оаса IотIабулларгIа укхазца, беррига никъ дIалоацаш.

Кхы а де дезаш балхаш да-накъа йистожкара кхера тохар, никъ бекъаш дола оасаш дахар, иштта накъа бIоахалла гIашлой лелаш дола такилгаш дахар.

«Моттигера бахархой никъ тоабеш долча балхашка, чоагIа сатувсарца хьожаш ба, хIана аьлча, дукха ха яр ер никъ тоабе беза. Ремонтни балхаш йисте-

даьхачул тIехьагIа водителашта а, гIашлошта а, парIатагIа хургья ваха-ва», — аьлар автомобильни накъа Министерстве.

Хьалхадоаккх, Экажево-Али-Юрт Юрташга юкьера накъаш тоадеш йола капитални ремонт чуйоагIаш я «Автомобильни накъаш деIадар» яхача пачча хьалкхен программа.

Накъай хьал лорадераш шоай болх дIахьош ба

Коазой Мадина

Республика автодора бригада болхлоша, даима, тIахьожам лоаттабу, накъа хьалаш миштад хьожаш, республике гIолла а, юрташга гIолла а, цъхатар-

ра. Масала, тахан накъахоща кIоагаш даьнна моттигаш дIакъовлаш МагIалбика, Назрановски районашка ремонтташ йир.

Из доацаш а, цар цIенйир накъа йистош а такилгаш

а. Уж деррига балхаш дара, тахан юкьебаьккхабар механически а кулгашца а беш бола болх.

«Беррига болх тIаберзабаь ба, накъа кхерамзленна Iалашо яра. Цудухъа, оаха тIахьех: беррига водителаш,

гIашлой, цу тIехьа тхоаш хьаллацара, накъа болама бокъонаш лораяра», — аьнна кхайкарал ду шуга, IажагIа пхьешашдоацаргаш тIаювхараша.

ХIаьга вайх хIаравар, хIара дийнахьа, накъа болама доакъашхо а хул.

Маларах волаш машин хийхкачо шийна доагIар дIаэцаргда

Султыгнакxан Йоакxап

Россе МВД МО «Сунженский» болхлоша «Мак-2022» операцена чуйоагIаш хинна оперативно-розыска мероприятия дIахьоча хана, Эбарг-Юртару Аушева цIерагIча ураме вахаш вола «Дзу Леганза» автомобиляца хийца номераш а йолаш воагIаш хинна водитель лаьцав. Цу тайпара корта бохабу малар менна хилара белгалло бIаргашта гуш йола водитель, лорашка чакхвала безам болаш вацар аьнна, хоамбу «Сердало» газетага республика бохьонаш лораче органий пресслужба.

Чухежачул тIехьагIа гучадаьлар, из саг хьалхагIа водителски бохьонаш а йоацаш, корта бохабу малар менна а волаш машенаца воагIаш соцаваь хинналга.

Иштта, чухежачул тIехьагIа 375,0 грамм марихуана а кораяь цунгара.

Из маIсаг уголовни гIулакх цунна духьал хьа а дийлла чувеллар. Автомобиль МО МВД России «Сунженский» дIайигай.

ГIалгIайчен юрташка Буро-КIала, Пхьилекxонгий-Юрта электроэнерги хургьяц

Коазой Мадина

«Россети Северный Кавказ» беча хоамах, укх деношка, дийлагIча, пхелагIча, ялхлагIча тов бетта, ийсакхьат даьлча денз вурийтта сахьат даллалца йолча хана Буро-КIала, Пхьилекxонгий-Юрта цхьацца йолча моттигашка электричество хургьяц.

Из дувзадена да, ремонтни балхаш дIахьош хиларца. Бахархошка дехар да, элетрически прибораш терко йоацаш ца йитар.

Назранера накxаш дикача хьале дерзаргда

БIархой Муслим

«ХIанз укх сахьте, Наьсар-Кертерча административни округе, накxашка даьнна кIоагаш

дIакxовлаш дола балхаш дIахьош да.

ДIадахача балхара мукxача деношка тоадир, Гейрбек-Хад-

жи, Хаутиева-урамашкара накxаш. Уж накxаш тоадара, цкxа дехардаь Ийнабацар цу шахьара урамашка баха нах», — аьлар «Сердало» газетага, муниципаль-

ни даькxа тIарча пресслужба.

Шахьара администраце болхлоша яхачох, хIанз Наьсар-Кертерча урамашка болх дIахьош ба.

Дикача вахара хьал - цIено

Султыгнакxан Йоакxап

ГIалгIайче бахача наха юкxе, 90% совгIа блиц-опрос дIайихьар «100 саг» чулоацаш «Сердало» газета, карарча шера, тов бетта юхьанца, дикача вахара керрте-

ра дар цIено хилар да аьнна, лоархIаш ба уж нах.

ДукхагIболча наха юкxе дIабихьача балхо хьагойтар шахьарашка а, иштта юрташка а, бахача наха, шоай ханнахьа нувхаш хьагульяр а дIаьхар а

лоархIаьме хеталга.

70% наха юкxе дIабихьача балхо, иштта хьагойтар цхьа моллагIа дола хозленна деш дола шахьара а юрта куцсибатал лоархIаьмегIа хет царна, цIено, лостам хилар.

Цу тайпара, наха фу хет хара

беш болча балха юкxе белгалдоалаш хилар, шоллагIча даькxе бытовой оала, вай вахаре хьабеш болча балха тIа совйолаш йола нувхаш дIа ца яхарах, цу тIехьа хьаовш бола нувхий дом а наьха вахара Iаткxаш ба аьнна.

Галглайчен Шолже Моздокски урам тоаеш латт

Берданаькъан Лорс

Шолже дІаболабenna, Моздокски урамах, асфальт Іобилла. Навкъа служба болхлой хьинарца, дикал йола, цІена никъ хургба цу урамах 800 метр йІоахал а йолаш.

Ремонта юкьейхай Моздокски урама цъа дакъа, Гайдара урамагара Богатырева урамага кхаччалца.

Асфальт Іобилла болбалалехъа, технологех йоагІаш йола кийчо йир, навкъа кІалхьарцар деш, кийчо еш. Иштта цу навкъа кІала гІолла долхаш дола коммуникаце балхаш а кердааьхар, хІана аьлча, цкъа никъ Іобиллачул тІехьагІа, юа бохабича хьамел даьр а зехъа довргоацаш.

Цу хьакъехъа, массехк зехъа байра кхыча урамах Іобилла хинна керда никъ, дІадахача шера, эггара хьалха биллабар из укх урамах.

Из биллабар Бохтаранавкъан Бембулата урамах дІаболабenna, Роза Люксембург кхаччалца.

700 метр бІаьха бар из. ХІанз из вІалла а ца биллача санна ба. ХІана аьлча, укхача хІанз хина турбаш хувца лаьрхІар.

Моздокская урам цаІ йІаьхагІчарех я Шолжа шахьаре, из хотталуш я, юртарча, машенаш лелача Рабочая оалача урамах. Бакъда, хьалхагІа нах кІезигагІа лелар цига. ХІана аьлча, геттара а воча хьале бар из никъ.

ЖагІа уллаш хиннача а, кхераме сурт дар цига хиннар.

Парижерча гІалгІаша мехках лаьца гойтам дІабихьар

Берданаькъан Лорс

ГалгІай къаман истори, культура ювцаш бола гойтам дІабихьар, Париже бахача гІалгІаша Сержи яхача, Парижа 29 километр гаьна уллача пхье. Из беркате гІулакх вІашагІдоллаш дакъа лаьца-

раш ба, «Галгай-Глигви» яха кхуврча доакъашхой, «Францера гІалгІай» яхача блога автор.

Францера гІалгІай санна, гаьна йоацаш уллача Бельгера гІалгІай а гулбенабар цига. Шоаша доттагІал леладу французаш болабеш баьхкабар

цъаццабараш. Вай къаман истори довзийта лаьрхІа бийхбар уж цига. Массане а геттара хозахеташ бир, цу гойтама кечаме болх. Из гІулакх вІашагІделлараша доккха баркал аьлар, цига хьокха шоашта йилман балхаш, экспонаташ еннача наха.

Царех ба: Малсаганавкъан Роза, Оздой Мовлатхан, Хамхой Абу Убеида, Дзараханавкъан Зейнап, иштта «Истинг» яхача тика болхлошта — Гойганавкъан Марьяма, Шатой Исмаила, Льянанавкъан Ахьмада. Цъана хайша, безаме чай а молаш, йисте даьлар из хоза гІулакх.

ГалгІайчен ТЮЗа кердача спектакло ший хьажархой безам тІаоз

Коазой Мадина

Моажола бетта, ткъаь итгалагІча дийнахъа Кьонача хьажархочун Театра дІайихьача, «Говорящий кувшин» яхача, кердача премьерара ди тІехьагІа, гІадбуг хьа-

жархой.

Хьалхарча аргІах спектаклага хьажар Назранерча интернат-ишкола дешархой.

Кхыча дийнахъа, хьажархочун зале багІар Назранерча №16 йолча ишкола лохер-

ча класса дешархой, шоай зІамига хиларга диллача, геттара а чоагІа тІоараш детташ бар актерашта. Иштта чоагІа гІадбахабар уж, тІоараш ца детташ йелургбоацача баьнна. Цудухъа ховш дар царна из чоагІа езаенналга.

Тахан, тов бетта дийлагІча дийнахъа, шийтта сахьат даьлча, Ахмедхана Абу-Бакр Кувшин, Шахова Лилия постановках оттая, юа а го йиш хургъа Кьонача хьажархочун Театра сцена тІара.

Из вIашагIделлараша, цига гулденнача берий безам тIагIоргболчча бeсса, дIайихьар из, шоай хьамса-ра мохк царна дикагIа бов-заргболаш, безаргболаш йола оагIонаш белгал а еш.

«Мероприятие дийца къамаьл дар, гIалгIай къаман мах баь варгвоаца оагIонаш йовзийташ, цун культура, Iадаташ, эздеда оагIонаш ювцаш. Иштта лоархIамае къамаьл даьчул тIехьагIа, массехк дикагIа дийцар, дIаэцаргдолаш, гIалгIай хал-хара, иллей, ашарий салоIам а оттабир цига № 5 йолча Юкьерча ишколе дагIача бераша, иштта культура ЦIагIа Iомадаьча бераша.

Белгалдаккха деза, «Культура для школьников» яхача Еригроссе проекта чуйоагIача, культурни кхетам балара йолча, кердача оагIоно кхувш йоагIа тIехье тIаоз россе культура оагIонна.

Укх тайпарча мероприятие дика гуш хул, бераш цу моча моттигашка боккхача безамца дакъалоацаш хилар», — аьлар «Сердало» газетага, Керда Реданта юртарча культура ЦIен кулгалхочо Хоаной Марета.

Республикерча дешархошта культура йовзийт

ГIазданаькъан Ахьмад Еригача россе, «Культу-

ра для школьников» яхача культурно-дешара проек-та чуйоагIаш, ПалгIайчен

МагIалбика района, Керда Редант юрта культура ЦIагIа мероприяти дIайихьар,

гIалгIай къаман Iадаташ, эздед дувцаш.

Пацо Плиев

Пхьилекъонгий Пацо

Берданаькъан Лорс

Туркменашта эрсий мотт Iомабара гIулакх, атгача-хьа даьккха гIалгIаФранко-гIалгIай тохкама кхуврча кулгалдеш волча Боканаькъан Иийсас, цхьабкха а боккха исторически лерхIам бола гIулакх гучадаьккхад вай къаман. Европача, Азерча университетски библиотекашка гIалгIай къамамах дарах лехаш, Иилман экспедицеш дIакхухьаш, деш латгача тохкама балхаша даь дика да ала дезаш да, таханара вай гIаддахар.

Тахан, Боканаькъан Иийсас вайна вувцар ва Туркменистана исторе эггара хьалха эрсий — туркмени, таханарча меттала ала велча (разговорник) учебни пособи кхелла саг. «ГалгIай зарубежье» яхача рубрика керда турпалхо Пхьилекъонгий юр-тара овла бола царски арме офицер хинна, Пхьилекъонгий Пацо ва. «Туркмени Иилман вахаре, туркменашта эрсий мотт Iомабара эшаш дола пособи кхоллаш лаьтта саг хинна, ваха висав из саг. Тахан архивнари балха юкье дуккха кердарах хьадалар бахьан долаш, вай къаман дукха нах лаха, цар гавнара истори довза аьттув баьннаб тха.

Царски ханашка вай денал дола къам, цун дIабхий дола истори шоай эздийча гIулакхашца довзийташ лаьтгача къонгий цIераш гучаювлаш латт тахан. Эггара хьалха Пхьилекъонгий

Пацох лаьца тхона дайра 1884-1885 шераш дувцаш «Закаспийские воспоминания» яхача генерал-майор хиннача Аварский — Алихановс яздаьча книжка гIа. Цо язду: «Сайца 20 казак, 10 джигити волаш араваьлар со Карры-бентера. Сайца хьайцар аз юнкер хинна Пхьилекъонгий Пацо. Сакъердам баккха ховш, цхьа хоза бегаш болаш, наькъа водачун сагот долиятаргдоацаш саг вар из. Карры-бентера Мервски оазисе (Туркмене) кхача дукха никъ бе безар тха. Ма дарра, цу сагах дар довза франко-гIалгIай кхуврчо гIо дийхар, Туркменистана Иилман академи академик волча Соегов Мурадгелдгера. Цу профессора дийчачох, подпоручик хиннача вай мехкхочун цIи туркменашта яйзар Баскакова туркмени меттала арахийцача библиографически справочника тIара.

Из Пхьилекъонгий юр-тара хинналга, хьалхара дешар дийша волаш, атта хIамах кхераш воацаш, тамашийна денал долаш саг хинналга исторега диллача тешшаме да. Цу ханарча ханага хьежача эрсий мотт дика ховш, моллагIча къаман сагаца атта дувца къамаьл долаш, ший тайпара начIал дегIах доаллаш хиларах, дуккха дикаш де аьттув хул цун Царски армен. Цох даькхача денал долча гIулакхех дувц генерал-майор хиннача Аварский — Алихановс: «Лаьттар Iан ха яр. Говраш тIара Iудессар тхо бийса яккха дIанийсдала дагахьа. Го-

нахьа аре мара хIама дацар. Текинцаш, казакаш багIар тхона гаьна боацаш, йоккха цIераш йийза. Царна юкьерча цхьаццабарашца доттагIал дIатасса кхийна Пацо ший сакъердамеча дувцарашца уж белабеш царна юкьевагIар. Эрсаш туркменаша шоай даараш дIа-хьа телаш, хабараш дувцаш, дикка ха яьлар. (1881-1885 шераш) 1908-ча шерара долча архивни каьхаташ тIа яздаьчох, тур-

кменско-говрий дивизиона ротмистр хиннача Пхьилекъонгий Пацох подполковник хул, цул тIехьагIа лазар бахьан долаш мукъваоалиит из. «Туркменашта эрсий мотт Iомабеш дола пособи» — Драновски, поручик Маргания, подпоручик Пхьилекъонгий Пацо. 1893(1894). 2020-ча шера денза, моллагIа деша безам болчоа, Москверча Ушински цIерах йолча Иилман библиотеке долаш да».

ОГЛАВЛЕНИЕ

I. Руссий буварь сь переводкой русскаих словъ	1—24
II. Руссий счетъ (или числительное)	24—28
III. Препричь разговорной речи или общественной жизни	28—62
IV. Руссий пословици и поговорки	62—63
V. Туркменский пословици и поговорки	63—64
VI. Препричь именъ существительныхъ, прилагательныхъ, числительныхъ, глаголовъ, наречий и междометий	64—72
VII. Слѣдствія изъ лексикологическаго устава	72—80
VIII. Слѣдствія изъ морфологическаго устава	80—86
IX. Слѣдствія изъ устава о гарнизонной службѣ	86—91
X. Раздѣленіе войскъ на дивизіи, бригады, полки, батальоны, роты, взводы	91—92
XI. Слѣдствія изъ устава о внутренней службѣ въ казармахъ	92—105
XII. Слѣдствія изъ устава о полевой службѣ: а) Раздѣленіе войскъ на отряды и батальоны б) Раздѣленіе войскъ на роты и взводы	105—119
XIII. Слѣдствія изъ устава о артиллерійской службѣ	119—120

РУКОВОДСТВО
ДЛЯ ОБУЧЕНІЯ ТУРКМЕНЪ РУССКОМУ ЯЗЫКУ.
Приспособлено для нижнихъ чиновъ (туркменъ) Туркменскаго коннаго дивизиона.
Составилъ Сержантъ Драновскій, Поручикъ Марганія и Подпоручикъ Плиевъ.
Тур. Ашхабадъ.
Типографія Школе Императорскаго Области.
1894.

— II —

а) Раздѣлы для полевой службы на полевыхъ	120—121
1) Легкіе раздѣлы	121—127
2) Авантюстная служба:	
1) Пованіе о балкѣ, сторожевыхъ постахъ, заставахъ и главныхъ пунктахъ	127—129
2) Пароль, отъездъ и пропускъ	129—131
3) Обязанности и служба на постахъ	131—136
4) Обязанности пропускныхъ постовъ	136—137
5) Обязанности и служба на заставахъ	137—138
6) Обязанности главныхъ пунктовъ	138—139
XIII. Пованіе о внутренней службѣ ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА и управленіи подчиненныхъ; пованіе о законѣ и наказаніяхъ за преступленія; слѣдствія о численности народонаселенія Россіи; число войскъ въ мирное и военное время; слѣдствія о флотѣ и артиллеріи	142—147
XIV. Туркменскія племена:	
1) Аькъ гьель гьейрми (стлх)	147—148
2) Карыь и Шахсониякъ (шѣла)	148—150
3) Мьлосьт	150—152
4) Препричь Хаткьдла	152—154
5) Салъбьт	154—156
6) Ролово вьно	156—158
XV. Слѣдствія о томъ, что должнъ имѣть каждый воинскій чинъ имѣнія, при поступленіи въ походъ	158—159

ГIалгIайче говзанчаша новкъосталду хьунагIарча оакхарашта тух хургдолаш

Султыгнаькъан Йоакъап

ГIалгIайче говзанчаша новкъосталду хьунагIа лелача оакхарашта тух хилията, лаьрххIа йола пхьегIа юлт цар хьунашка аьлар «Сердало» газетага, ГIалгIай Республика пресс-служба.

«Назранерча, чарахьал деча даькъа тIарча болхлоша, ГIалгIайчен хьунашка биотехнологически мероприятеш дIахьу.

Хьайбашта эшаш дола тух а, кхьйолоа минералаш а кхоачамболаш хилията таро хул, дира тухIалг оттабича», — аьлар хоамо.

ТухIалг гавнах хьальолл чарахьал дераша, хьайбай таро хургйолаш из шоашта безача боарамх баа, цул совгIа, цар из оатаргбоацаш а, гаьнах хьауллаш хул из.

Говзанчаша белгалду, цу тайпара болх хьунашка дIабакъаро хьайбашта дика новкъостал ду, цар могашал хургйолаш.

МагIалбика дездергда «Тема сийлен шахьар» цIи енна 15-шу дузаш хилар

ГIазданаькъан Ахьмад

МагIалбике кийчлуш ба, Российски Федераци «Тема сийлен шахьар» цIи енна 15 шу дузаш хилара. Росс Президентта Амари хьагойтар цига денал, майрал гойташ латарий сий мел лакха да, цунна кулг яздир 2007-ча, шера тов бетта 8-ча дийнахьа.

«МагIалбика административне совещание, Кавказ йоккхаш лаьтгача ТемIа духьаллаьттарий сийна «Тема сийлен шахьар» аьнна цIи ялара 15-шу дузаш дIаяхьа езаца меро-приятех лаьца дийцар.

Мероприятие ш дIахьоргьа шахьара йоккхача майдан тIа. Цу дийнахьа «Терский рубеж» яхача Дагалоаттама Вахта чуйоагIаш поисковикаша лаха бIухойх йисса тIехкаш лаьттах йоккхаш хургьа», — аьлар «Сердало» газетига, шахьара даькъа ТIарча пресс-служба.

Фабьрганаькъан Яхьяс даькъа лоацаргда гаьнагIа герз кхоссара йолча V-ча Евроазиатски чемпионата финале

Берданаькъан Лорс

Кхоанара ди даьлча дIайолалу яхьаш, тов бетта 7-ча дийнахьа, Екатеринбург. Цига вай мехкара ГIоргва МагIалбикера Фабьрганаькъан Яхьья. Цунах хоам бу «Магас Таймс» хоамий паблика.

Фабьрганаькъан Яхьья ва, Росс гаьна герз кхоссара Федераци, ГIалгIай отделене кулгалхо. Цу тайпарча герз кхоссарах Снайпинг оал, хIаьта Яхььяс из спорта вид лелаю ши шу да. Цу лоацача хана, вай мехкахо-чо дика толамаш даьхад. Мехка дикагIа болча герз кхоссарашта юкье, 471 саг чувоагIача мугIаре, цо 38 моттиг дIалоац.

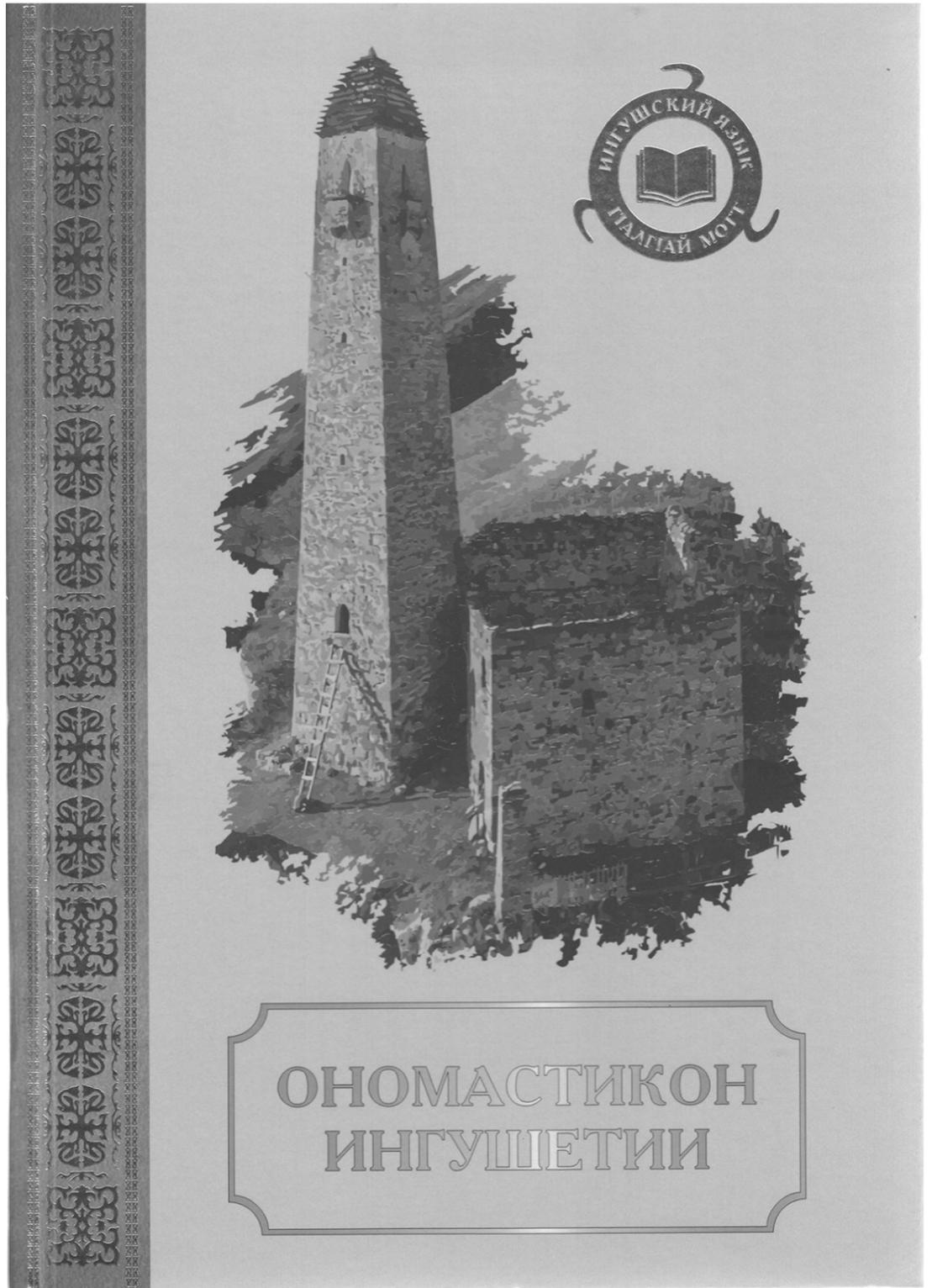
Книжкаех а зулам дала тарлу

Из ала йиш я харцахьа арадоахарех

Тарчаханаькъан Сали

Телевизор чугIолла керда книжкаш довзийташ ше къамаьл деш, артиста Онофриев Олега аьлар: «Книжкаш а дохьаж хила тарлу». Нийса а да из, нагахьа санна цар къамашта юкьера барт эглабеш дола хьехамаш дойя, цхьайола паччахьалкхенаш хьал а хестаеш, вожаш Iотелайой, дохьаж хьадетт цар, наха човнаш еш. ТIехдаьнна дукха уж дешаш хилча а, саг кIалвита тарлу цар. Са вахаре хинна-яр цу тайпара моттиг. Боарам боаццаш дукха вIаший тIехь-тIехьа книжкаш дешарах, бийсан наб хьа ца кхеташ, висавар со. ГIайбах дIахьокхалушшехь, се сомолета чу вагIаш санна хеталора, иштта сахиларга а воалар. Лораша гIо даь, чехка верзавир со. КхоалагIа тайпа зулам дала а тарлу царех, уж харцахьа-бакьахьа арадоахаш хуле, мотт кегабу цар, вIалла хьона ца метгача беса. Цу хьакьехьа да тахан са де безам болаш дола къамаьл. Дукха ха йоацаш (2021 шера) Москверча «ТПК «Центробланк» яхача издательстве кепа тега арадаьннад «Ономастикон Ингушетии» яха книжка.

ГIалгIай тайпан цIераш, хиний, хьастий, гIалай, юртий, министерствай цIераш, иштта кхьяраш я цу тIа дIаязьяь. Хаттар отт из дешача сага хьалха: «Фу уйла йолаш, арадаьккха да из книжка?» Наха уж цIераш йовзийта, царга уж нийса язьяйта лаьрхIа хиннаб аьнна хет сона цун автораш. Цу тайпара уйла шоай хилча, цу книжка канна корректор хIана оттаваьвац цар? Из цаоттавар бахьан долаш, автораша йоьзбаьча тайпара гIалаташ долаш, арабаьннаб бувцаш бола болх. Цаоттавар бахьан а кхетаде хала дац. Нагахьа санна грамматика дика йовзаш вола корректор цун хиннаваларе, авторий «самодетельность» чакхьаргьа-цар. Цудухьа дешийтадац цар из гIалаташ тоадергдолча сагага. Уж цу тIа, цхьан нохчий артиста яьхача тайпара, «дукха а бес-бесара а да». Эггара хьалха са белгалдаккха безам ба, наха даьча балхех пайда а эцаш, уж шоашта хьатIа а яздеш, книжка арадаьккха хилар. Вайна массарна ховш да, СулеймановгIар Ахьмада «Нохч-ГIалгIай топоними» яха диь книжка арадаьккха хиннилга. Уж арадаьнна Кукале ха а я. Цар тIа йолаш я гIалгIай юртий, хиний, хьастий, гIалай цIераш. Сулейманов хьийга къа да из. Дахкилганаькъан Шукрес арадаьккхадар «ГIалгIай тайпан цIераш» яха книжка, уж малагIаш я, эрсий а цхьадолча даькъе гIалгIай а метгала мишта язье еза хьахайтар цар. ГIалгIай метта-

ла тайпай цIераш мишта язье еза дувцаш, массехк шу хьалха йоккха статья аряяьнна-яр «Сердало» газета тIа. Цо довзийтар гIалгIай, нохчий, эрсий тайпан цIераш гIалгIай меттала мишта язье еза. Из статья язьяьр со вар. Вешта аьлча, наха даьр шоай доаладерзадаьд книжка яздаьча наха. Цун цхьа автор Коазой Нурдин воацаш ва, З. Х. Киева яхар малий сона хац. ПхелагIча классе Юмадеш дола кIиран денош, цхьацца таьрахьаш, хьалха арадаьккхача дошлорга тIара хьийца къамий, моттигий, паччхьалкхений цIераш, министерствайи комитетийи цIераш а я ух тIа. БIарчча хьаййача, боккха гIурта ба. Наьха телефонаш а дIаязьяьларе, кIезига-дукха телефоний справочниках тара а долаш, наха накъа а долаш, книжка хила мегар цох. Къаьстта цу тIа харцахьа даьр да, гIалгIай метта бокьо-

наш (правила) лора ца еш, шоай безам бар хьадаь хилар. Къаьстта а из доагIаш да орфографе гIалаташта. Даггара дIадувцаш латт, дешара книжкаш тIа яздаь да «гIалгIай меттала кIаьда хьарак (ь) кIаьдал белгалъеш дац, из кьаастора кIаьда хьарак санна лел», яхаш. Тайпай цIераш язъеш, из вIалла теркал а даьдац автораша. ХIана? Коазой Нурдин историк вар, цо гIалгIай мотт кIоарггачара Юмабаьб аьлча, теша хала да. ХIаьта Киева фу дешар дийша я сона хац. Нагахьа санна гIалгIай мотт Юмабеш, ховш ше яле; цо хIана аьннадац харцахьа хIама ма де, иштта хила йиш йолаш дац ер. Цудухьа цхьайола тайпан цIераш кIаьда хьарак долаш язьяьй: Iахильгнаькъан, Эрсельгнаькъан, Налъгнаькъан, Чимхильгнаькъан, Цунтольгнаькъан.

Нагахьа санна - наькъан яхача суффиксаца язъеш тай-

пан цIераш яле, цунна хьалха «а» язде деза. Илманхоша тайпан цIера хьалхара даькъа ЦIера дожаре увтдаьд. Иштта хилча, хаттар оттадеш, ала деза, «мала наькъан ба уж?» Из харцахьа да. Хаттар «хьан наькъан ба уж?» аьнна оттаде деза. ТIаккха хьалхара даькъа Доала дожаре отт, цу дожаре отте, суффиксан хьалха «а» язде деза. Книжка автораша из болх, бIаргаш дIа а дувшадаь, бича санна ба. Цхьайолча тайпан цIерашка «а» яздаьд, цхьайолчарца яздаьдац. Массехк масал доладергда вай «а» долаш: Арсанаькъан, Балханаькъан, Банханаькъан, Берсанаькъан, Гарданаькъан, Гасанаькъан, Геласханаькъан, Доданаькъан, Дуданаькъан, КацIанаькъан, Кьозанаькъан, Пхьарчанаькъан, Таймасханаькъан, Темарханаькъан, Хьулахой, ЧIасанаькъан, Чопанаькъан, Чоранаькъан, Шовланаькъан, Янарсанаькъан.

Вожаш «а» доацаш язъяй: Абаднэнькэан, Олмазнькэан, Эстамарнькэан, Батай-накэан, Биймарзнькэан, и. кх. дӀ.

Цалаш цъантайпара, вожаш вокх тайпара язъе йиш яц, цъатарра хила деза тайпан цӀерий язъяр. ХӀаьта дунен тӀа гӀалгӀаша ца оалача беса ийрчӀаьхай царех цъаьраш. Цъан гӀалгӀачо аргдац Букнакэан (Бокочы), Бурнакэан (Боровы), Опнакэан (Опиевы), Пумнакэан (Томовы). Цу тӀехьарча тайпан цӀерах массехк дош аргдар аз. Магасе НТРК болх беш ва БӀарахой зӀамсаг, Томов тайпан воккха саг хьа а вийха, телепередача ше еш, цох Поманакэан аьле тайпан цӀи йоаккхар цо (уж а БӀарахой лоархӀаш ба). Нагахьа цо из харцахьа оалаш хиннадаларе, воккхача сага хьатоадерг ма дарий. Цъаькхца цъа тайпан цӀи хьоахае безам ба са. Иаьласханакэан (Алисахановы) нийса ца язъйча санна хет сона. Карт мара юкье йоацаш, вай Сибрера цӀадаькхачул тӀехьагӀа, тхона лоалаха ваьвах вув-цаш вола Аласхан. Сона а дика дагавоагӀа из, цох наха цӀи мишта йоаккхар а хезад эзарза. Цудухьа нийса язъеш хилча, из тайпан цӀи Аласханакэан аьнна язъе езар. Га-ненакэан а шин тайпара язъе езар аьнна хет сона. ХӀалхарбараш Мужахой лоархӀаш ба, цар тайпан цӀи Ганакэан аьнна язъе еза. ШоллагӀбараш ГӀарцаханакэан ба. Цар тайпан-да Гени яхаш хиннав, цудухьа нийсагӀа хурдар аьнна хет сона Гененакэан аьнна язъйча. Йоазанхо-чо Матенакэан Иаббаса яхачох, Поалангхой (Полонковевы) аьнна язъе еза из тайпан цӀи. Хетаргахьа, из тайпан цӀи язъе еча наха кьоастаде деза нийса-дар малагӀа да, харцахьардар малагӀа да. Книжка тӀа денна электронни адрес а да, хӀаьта Магасера Иоахрганакэан ЧьагӀа цӀерагӀа Илма-тохкама институт а сел гаьна яц, 20 минута хьалкхоач цига Наьсарера а Сурхо тӀара а. Пхьугой, КацӀанакэан, Тийрканакэан, ХадьжнӀанакэан, Цокьбанакэан, Хосботнакэан, ХӀашнакэан а нийса яц аьнна хет. Иштта оал уж дӀаоалаш хилча: ПхьогӀой (Пугоевы), КӀацанакэан (Кациевы), Тирканакэан (Теркакиевы), Хьадажкьанакэан (Хаджевы), Цокьбанакэан (Цокиевы). Буро чурча техникуме балха волаш, соца цъан классе деша ваьгӀа ва Мухтара Ювсап. Цунга шийга дӀахаьгӀгача, Цокьбанакэан нийсагӀа да, аьнна, сай лергашта хьахеза ва со. Хосбот яхаш, малача наьха цӀи яц вай кьаман, Хоасбот я, цудухьа тайпан цӀи а Хоасботанакэан (Хосботовы) язъе еза. Хьаьша яхача деша хьахиннай Хьашанакэан яха тайпан цӀи, цунна хьалха «хь» яха алап дилла деза, духхьал «х» дилла ца Иеш. Тирк яха дош Оздоев Рамиса «Орфографе дошлорга тӀа» «й» доацаш язъаьд, тайпан цӀи а язъе еза из доацаш, Тирканакэан аьнна. «Сердало» газета редакце со болх беш волаш, цига керттара редактор вар Тебоев Тухан. Цу хана а цул

тӀехьагӀа а цӀаккха из тайпан цӀи Тебойнакэан аьнна язъеш йинаьц сона. Массане е Тебой Тухан оалар цох. Из моттиг а кьоастае езаш я аьнна хет сона. Укх вай дувчача книжка тӀа яле а, бакьда Дахкилганакэан Шукрес даьча, тайпан цӀерашта хетадаьча йоазон тӀа Дазариев яхаш тайпан цӀи яц, Дзариев-м шозза а я цу тӀа. ГӀалгӀай меттала царех Дазарнакэан аьнна. ГӀалгӀаша-м Заре-накэан оал царех. Халкьа поэт хиннача Вышегуров Мухьмадаца «Сердало» газете болх беш ха яьккхай аз, хӀара дийнахьа дӀа чу-хьа чу а долхаш, бе-беча дешай хьакьехьа да-гадувлаш. Шоай тайпан цӀи эггара хьалха гӀалгӀай меттала язъе вола-веннар из вар. Цо оалар, шоаш Вешагури яхача гуржех хьаьбанаб. Цу дешаца «г» яха алап гу вайна, цул совгӀа Вешгаранакэан а «г» долаш яздора цо. Бакьда Мухьмад дӀаваьнначул тӀехьагӀа, цунна юкье «к» дехка баьннаб цар шоай тайпан нах а. Из дош а да, кьоастаде дезаш. Дахкилганакэан Шукрес из тайпан цӀи Вешагурнакэан аьнна дӀаьязъяй.

Цъаьйола тайпан цӀераш юкьеюташ а, моттигаш нийс-еннай. Масала, книжка тӀа ена-наьц Шакренакэан (Шакриевы), Эсенакэан (Эсиевы), Бабакенакэан (Бабакиевы), Бидойнакэан (Бидоевы), Батаканакэан (Батакиевы), Бехой (Бехоевы), Бурсаганакэан (Бурсаговы), Глазгиренакэан (Газгиреевы), Маматанакэан (Маматовы) яха тайпан цӀераш. Кхы а дукха я уж, ерригаш йийца варгвац.

Книжка кхыдола доакъош а дац кхы дикагӀа. Масала, вай юртий, гӀалай цӀераш язъеш а; орфографеца дувзадenna гӀалаташ даьд. Хьожарга вай царга. Эггара аттагӀа йола Наьсар-Керте нийса язъяьц. ЦӀера дожаре латташ а иштта язъе еза из, Наьсар-Корт а ца язъеш. Нагахьа санна хоатте:

-Фу моттиг я ер?

ГӀалгӀай мотт ховш волча сага аргда:

-Наьсар-Керте я.

Наьсар-Корт аргдац цо, иштта оале е гӀалгӀай а ерсий а мотт хилац цох. Алтий-Юрт язъе деза, Аьлте-Юрт ца язъеш, ЦӀера дожаре ГӀаьзе-Ков да из, ГӀаьзкоа а доацаш. «Сердало» газета редакце болх баьб аз 80-ча шерашка. Цу хана цига бар вай кьаьна журнал-сташ, таржамхой. Цар массане ши «кк» долаш, язъйора Экажкьонгий-Юрт яха цӀи. Иштта латт из Оздой Иадразкьий ИбрахӀима дошлорга тӀа а. Цъа «к» дӀадаккхара фу маӀан да сона хац. Царел дикагӀа мотт ха гӀертгӀа хургда-кх из. Нийса-м дац. Тайпан цӀи язъеш Заьзгьанакэан язъаьд, юрта цӀи язъеш - Заьзгакьонгий-Ков. Иштта дале, тайпан цӀи а язъе езар Заьзганакэан аьнна, тӀаккха сага Юттар ергьацар. Дабей-Юрт язъеца хана, хьалхарча дешадаькье «а» дехк вай, бакьда Дахкилганакэан Шукрес яхачох-м цу сага цӀи Доба хиннай. Цъаьчар «е» язъеш а нийс-лу (Деби-Юрт), из моттиг а

хьанийсые еза. Шолжа райо-не я ЧимулгӀа яха юрт. Цох Чималх аьнна. Сона вовзаш цъа зӀамига саг вар цигара, цо даим Чамалха оалар цох. Хетаргахьа, иштта хила а еза цу юрта цӀи. Шеко дӀаьккхар духьа, цига бахача нахага кхы а хатта йиш йолаш ма дий из-м. Берд-Юрт, Эбарг-Юрт яхача дешашка, царех тара долча кхь-чарца хьалхарча дешадаькьан чаккхен-га «а» латта деза, хӀана аьлча уж Доала дожаре лат-тандаь, Иаьлий-Юрт, ТӀой-Юрт, Мочкьий-Юрт санна. Книжка тӀа уж ЦӀера дожаре отта-даьд. ГӀажара-Юрт цъоален таьра-хье еннай. Вешта аьлча, цъа гӀажар хул-кха тӀаккха цига ваьхар. Даим а ГӀажарий-Юрт яьхад цох, хӀанз хувца ца хувце. Профессора АлироевгӀар ИбрахӀима яхачох, гӀажарий азейрбайджанцаш ба; гӀалгӀай Илманхоша царех иранцаш аьнна. Мичча беса дале а, цъоален таьрахье хила йиш яц юрта цӀи, дукхален таьрахье хила еза. Яндакьонгий-Юрта духьала Яндиево латт, цул тӀехьагӀа кьов-ларгашка (Дачное) оттадича а харцахьа хургдацар аьнна хет сона, цунгара дӀа мел ийккхарий а ма яьхайий эрсий цӀераш. «Иаьржахи - Чернореченское» язъаьд. Из эрсий меттала нийса язъаьд, бакьда гӀалгӀай меттала нийса дац. Иаьржахи яхача деша таржам дича, цох чӀерный ствол (черное дере-во) хул, цудухьа тӀехьа «й» (йот) долаш язъе деза из, Иаьржахий аьнна.

Шовдай, хиний цӀераш харца-хьа язъяр а дика теркалде деза аьнна хет сона. Дукха гӀалаташ ду газеташ тӀа, журналаш тӀа, книжкаш тӀа царца дувзадenna. Лакхе хьоахадаь-ча беса, «ь» хьарак дехкар харцахьа да, хиний цӀерашта гу вайна цу тайпара моттиг. ГӀалгӀай меттала Кен язъаьд Сурхо тӀарча хих, эрсий меттала Конч язъаьд. Цу хин гаьна йоацаш йоаллача школе балха хиларах, балха де-ношка цунна юххегӀолла шозза тӀехьувла вийзав са 1998-ча шерагара таханарча денга кхач-чалца. Хин йисте кхӀаьчача, деша йиш я улга тӀа даь йоазув «р. Кенч». Конч мишта хиннад цох? Цу хаттара жоп лургда-дола саг лаха веза. Цу тайпара саг кора ца воагӀе, Кенч аьнна йита еза бӀаьш шерашка денз хьайоагӀа цӀи. Тирк яхача цӀерца йот язъе дезац. Цох лаьца аз дийцар лакхе. Шолж яхача хин тӀехьа «а» язъе дезац, Шолжа аьнна. Эса яха хий массаза тӀехьа «а» до-лаш язъе деза, кердача книжка тӀа из Эса аьнна деннад. Хьасташ язъеш а, цъаьца кхоа-чамбоацараш далиятад. Амнат-хьаст нийса язъеш хилча, Амната-хьаст язъе деза; Дер-бичча-Хьаст - Дербичча-хьаст, Декьий тувс-хьаст, Дир-хий - Дира-хий, КовтӀара-хьаст - Ков тӀара-хьаст, Мелча хитӀа - Мелча хи тӀа, Пхьедолчара хьаст - Пхьедолчара хьаст, Фоной-хьаст - Фоной-хьаст, Иаьли-хьаст - Иаьлий-хьаст, Иаьржа-Дукьара хьаст - Иаьржача дукьара-хьаст, Гуми-хьаст - Гуме-хьаст.

Археологеца ювзаенна

моттигаш ювцаш да книжка цъаькхца даька. ДештӀехьенаш хьахетта язъяй. ГӀалгӀай метта грамматико йоах: дештӀехьенаш массаза кьаь-ста язъе еза. Массехк масал доаладергда аз книжка тӀара, гӀалаташ дикагӀа гургдаш: БурувкӀал-хара - Буро кӀалхара, СурхотӀара - Сурхо тӀара, Наьсар-Кертера Iема духьален ор - Наьсар-Кертера IIема духьален ор (оагӀ. 55), импортни алапаш юкье дола дешаш да 61, 62, 65 оагӀонаш тӀа.

Паччахьалкхен комитеташ а нийса дӀаьязъе хайнадац. Масала, «Следственный комитет Российской Федерации по Республике Ингушетия» - «Эрсий Федерацие ГӀалгӀай Мехка ГӀолла йола тахкара комитет». Цкъа-дале, эрсий мара еций из федераци, кхыча кьамаша фу де деза? Уж хьоашалгӀа даьк-ка да мотташ, хиннаб мотт сона автораш. Эрсий яхача деша когаметта Россе е Рос-сийски яха дош хила дезар. Фуд цу комитетта тохкар? Цох хӀама аьннадац. Цудухьа «тахкара комитет» яхача дешашта хьалха «зуламаш» яха дош тӀатоха дезар. Кьаьстта дукха гӀалаташ даьд 82-ча оагӀон тӀа. Иоахрганакэан яха тайпан цӀи хьалха «I» доацаш язъяй - Оахрганакэан, Современник - Цъанханархо аьнна даьккхад гӀалгӀай меттала, заманхо ва из. Байсаранакэан 17, 82-ча оагӀонаш тӀа; Малса-ганакэан 25, 82-ча оагӀонаш тӀа тайп-тайпара язъаьд. Эса яхача хин цӀерца 49, 82-ча оагӀонаш тӀа шоззе а гӀалаташ даьд.

Дукха гӀалаташ даьд книжка тӀехьарча доакъошца а. Кьаьстта а цецвоаккх Москва - Москб аьнна язъаь хиларо (оагӀ. 98). ХӀаьта деной цӀераш язъеш а гӀалат даьд. Нагахьа санна шинар яха дош тӀехьа «а» доацаш хуле, цох тӀелка хул. ТӀехьа мукьа оаз оттайича мара хилац цох вторник - шинара. Книжка тӀа вторниках тӀелка даьд, и.кх дӀ. Белам а белхам а шийца болаш да сварка яхача эрсий деша даь таржам, цох «тувса-шаш вӀашагӀхот-тар» аьнна. Со сахкетарг хилча денз, боккхача наха оалаш хезад сона, лотор яха дош (саг лотор деш воалл). Нийса дӀаала мега-ций из, дунен чу доацар дагда-а ца гӀерташ. Из ала йиш я «берий ков» яхача дешай маӀанах, «детский сад» аьнна даьд царна тар-жам, ховш да моагӀа денз цох «берий беш» оалилга. Машена чу доагам чудотташ хулий (84 оагӀ)? Доагам ожог ма йий, эрсий меттала аьлча. Доагам а ца оалаш, «доаго даьтта чудотта моттиг» ала деза-кх цох.

Дукха ахча а доадаь, ара-хийца книжка адамашта го, царга дӀакхачийта йиш йолаш дац. Цун авторашка хаттар да са: мотт кегабе аьнна оттадаьд оаш ер? Коазой Нурдин воацаш ва, цу хаттара жоп дала дезар я Кийнакэан З. Боккьал ма баккха вай мотт ийрча, ма ле-ладе шоашта цаховр, кьаман зулам далар мара, цох хьабала пайда бац.

Дешархоша 50 тайп-тайпара зӀамига гаьнаш дӀаегӀар

Султыгнакэан Йоакьап

Заьзгакьонгий-Коарча №26 йолча юкьерча иш-кола дешархоша, «Сохранним лес» яхача, хьу юха-меттаоттаеца акце даька лавьцар.

Цар, ГӀалгӀай Республика Iалама Министерства болх-лошца, ишкола гонахьарча даька тӀа 50 зӀамига гаьнаш дӀаьййра.

ХӀаьта Министерства болхлоша дийцар царна, гаьнаш дӀаьййгӀаш бола болх дӀа мишта баьха беза, цига ца хайча даргдоацар фуд аьлар «Сердало» газетата, региона Iаламлорадара бо-ахама пресс-служба.

«Берашта чӀоагӀа хоза хийттар гаьнаш дӀаьййгӀаш бола болх, цар дӀахо а гаьнаш лораяра терко лоатта-ергья шоаш, аьлар. ДӀаьййина гаьнаш мишта лорая еза дийцар берашта Iалама Министерства болхлоша», — йоах хьабайтача хоама тӀа.

Хьалхадоаккх, регио-не, кхыча РФ субъекташка санна, тайп-тайпарча юкь-арленна доазон тӀа эза-раш зӀамига гаьнаш дӀаьййгӀа лерхӀ. Иштта, ГӀалгӀай Республика хьуна ресурсаш меттаоттаьара дӀаьхош бола, боккха болх ба из.

ГалгIайчен бахархошка хоам бир, республике ГIолла, Россе СК СУ каналаш дистанционно болх беш долга

Султыгнакxан Йоакxап

ГалгIайчен бахархошка хоам бир, республике ГIолла йолча, РФ Лоткxама комитета болхлошца дистанционно болх беш каналаш хиларах, нагахьа эшаш хуле, сиха царца бувзаме вала йишя, аьлар «Сердало» газетата лоткxама урхалене.

«Хьамсара ГалгIай Республика бахархой, хьаьший!»

ГалгIай Республика ГIолла йолча РФ Лоткxама комитета, лоткxама урхалене хьалхадоккx, боахаме, ца хаддаш бувзам лоттационно болх беш каналаш да», — йоакxоамо.

Бахархошта хьалхадоккx, шоай бахача фусамеара ара а ца боалаш, шоай кхайкарал дIадахийта, хьалхагIа баьча хоамах малагIа жоп деннад ха, лоткxама органашта лерхIаме дола хаттар дала таро я интернет-бывзаме ГIолла е телефонах голла.

ГIаламах йолча министерства болхлоу донораш ба

Султыгнакxан Йоакxап

Укx денешка, Назранерча ций дIаийдеча станце «Зажги свое сердце» яха, аргIанара донорски оала, ций дIачулуш йола акци дIайихьар аьнна, хоам бир региона ГIалам лорадара боахама пресс-служба.

«ГалгIайчен, ГIалама ресурсай, экологе Министерства болхлоу — юстара биссанзар цу дикача ГIулакxа, хIана аьлча, сага вахар кIалхара дакxара кхы дукха хIама а дац цига дезар.

Ций дIачулуш, вай наьха вахар кIалхар дакxарал совгIа, воашта а новкxосталду. Ца хад-

даш ций клеткаш керда яхаро, таро хулийт сага иммунитет чоагIе, дегага дикагIа болх бейта, дикка болх керда баккxа, кхыйола дегIа маьженаш тоае», — йоакxоамо.

Хьалхадоккx, ций дIачу даларах, болхлочунна балхара шиди мукxа лу. Из доацар, ций дIачуденначул тIехьагIа мерза

чай а булкинг а лу.

«ХIара денна дукха нах нах ба вахар кIалхьардаккxара ций эшаш, хIаьта царна новкxосталде йиш йолаш ва хIаравар.

ГалгIай Республика ГIалама Министерства болхлоша цу лоархIамеча акце даима а дакxалоац, уж цар хьинаре доакxашхой а ба.

ГалгIайчен «Магас» ГУПе тIателIа хьувкxам чуэцаш ба

Коазой Мадина

«Магас» ГУП ший хьувкxам чуэцаш я. Таханарча денна, из я-коартол, гидуаргаш.

Коартол шин сортах я — «Удача», «Крон», уж хьалкxейь 52 гектара тIа. Цул совгIа, «Удача» сорта лаьрхIа, 32 гек-

тар лаьтта хьакxоастадаьд.

Боахама кулгалхоцо Исмейланаькxан Тамерлана яхачох, коартол дика хиннай, цудухьа из бахархошка а дIакхоачаргьа, 25 сома маьхах кийла йолаш.

«Еррига а дIалаьрхIаца, таханарча денна, ворхI гектара тIара коартол чуййца яьнний, юкxера хьаййчаца из хул 250

ц/гектар, эца лаьрхIа хиннача 175 тоннага диллаца из дика хьувкxам ба. ХIанз укx сахьте из хоржаш, дIаювргIола фуна юташ йола коартол, 2023 шера лаьрхIа юстара а йоаккxаш, цунах дисса дакxа баьцадаараш лорадеча базе дIайохийт.

Коартол йоацаш 50 гектара тIара гидуаргаш чуййцай, 12 ц/

гектара тIара, из чуэца лаьрхIад 84 тонн.

Цул тIехьагIа, хьажкIаш чуэца долалургда тхо. Ара этта хаоттам дика ба. Деррига балхаш лаьрхIа хиннача боарамах дIахьош да. Хьувкxамо гIадвуг», — аьлар Исмейланаькxан Тамерлана.

ГОВЬЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат серии 06 АА 0009393, выданный СШ №2 с.п. Сурхахи в 2009 г. на имя Налгиевой Ашат Умаровны, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии 06 АА 0004824, выданный СОШ №2 с.п. Кантышево в 2008 г. на имя Кодзоевой Аси Руслановны, считать недействительным.

Утерянный диплом, выданный Институтом Дружбы народов Кавказа в 2015 г. на имя Хашиева Алихана Османовича, считать недействительным.

Утерянный паспорт серии 2601 №053676, код подразделения 062-002, выданный ОВД РИ г. Назрани в 2002 г. на имя Барахоевой Лиды Абдул-Хамитовны, считать недействительным.

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общественная газета «Сердало»

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84 Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

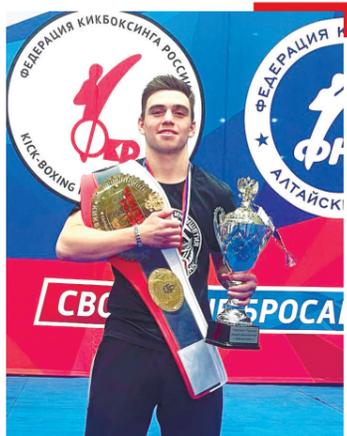
E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 5 октября 2022 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Галгҕай кикбоксер Бохтаранакъан Ахьмад Евразе Кубка котвалархо хилар

Берданакъан Лорс

Яхьаш дҕайихьар Екатеринбург, уж яр кикбоксинг, тхэквондо на духьала яхача форматах. Вай атлета, кикбоксинга спорта мастера Бохтаранакъан Ахьмада цига дика толам баьккхар.

Масса йолча поединкашка а иштта нийсделар. Баькда Ахьмад, шийна дукхагҕа езача спорта видах котвалара, дикка духьала отта везаш хилар. Цу даькьа гҕа цунца латаш вар, Россе цҕихеза тхэквондо спорта мастер, Бодров Александр. Цу тайпара, Ахьмада, 67 кг дозал дарашта юкье, кикбоксингах Евразе Чемпиона тҕехар даьккхар.

Белгалбаьлар, лоҕамеча латара U-23, Россе Хьалхлен котбалархой

Берданакъан Лорс

Селхан, Ханты-Мансийске йистеьлар лоҕамеча латара, 23-шу даьннарашта юкье дҕаьхош хинна Россе Хьалхлен яхьаш. Цига даьалоацаш хилар 335 доакьашхо, уж баьккабар Российски Федерацие 38 регионера. Хьалхагҕа вай газета хоам хиннача бесса, цу яхьашка даьалоацаш вар Галгҕайчен пхи викил.

Даьхенна U-23 турнире бахабар: Дзовранакъан Гаьла, Джандиганакъан Мухьмад, Йовлой Мухьмад, Хоаной Мухьмад-Тҕаир, Коартой Ислам.

Хала хете а, ала дезаш да, царех цьанненна а кхачанзар цу кхач моттигах цьаккхе а.

Из спорт я, масса хана а далац цига котало яккха вҕаштҕехьа. Аьттув хилба цҕаькхеза хургйолча старте.

Галгҕайче дҕаьхош я, региональни лиге «Basket game» турнир

Газданакъан Ахьмад

Галгҕайче дҕайоаялар «Basket game» яха региональни турнир, из тҕаерзаяь я республике баскетбол дегҕайоаялар. Цу проекта кулгалхо ва Мазенакъан Апте, республика спорта министерства, деша-

реи Илманеи министерства, Галгҕайчен баскетбола федерацие — хьаллаьцар цун проект.

«Баскетбольни турнире даьалоацаш 32 команда яр, вай региона тайп-тайпарча ишколаларка.

Хҕанз дҕаьхош я муниципаль-

ни этап, цун чаккхе мишта хул хьажжа, дикагҕа йола ялх команда хьахоржаргья.

Дҕаьхо, Галгҕайчен баскетбола дикагҕа йола ишкола команда яхьашка, яла езаш я.

Цигача котбаьннарашта призащ, мах бола совҕаташ, сертификаташ, кубкаш, майдилгащ

лургья. Хьалхара матч хилар Назрановски района, Наьсар-Кертерча № 19 йолча ишколе. Йиь ишкола командаша, уксаза гойтар дика толамаш. Котьяьнна ши команда, аргҕанарча турнира этапе дҕачуьлар», — аьлар проекта кулгалхоцо Мазенакъан Апте.

Галгҕайчен шахьарашка «Кагийбараш террора духьала» яха, спортивни акцеш дҕаьхош я

Султыгнакъан Йоакъап

Галгҕайче, Илдарха-Галий гҕа зҕамига футболни турнир дҕайихьар «Молодежь против террора» яхача девизах аьлар «Сердало» газетатага шахьара мэре.

Зязиков Идриса цҕерагҕа стадионе дҕайихьар, йийлла шахьара мини футболх йола турнир,

кагийбарашта юкье. Из хетаяь яр террораца кьовсам лоаттабара Денна, хҕаьта дҕа а йихьар «Молодежь против террора» яхача цҕерах. Из вҕашагҕеллар яр Илдарха-Гала администраци.

Турнира чемпиона цҕи яккха гҕертгащ яхье баьннараш бар: Илдарха-Гала, Шолжа-шахьара командаш, иштта Эбарга-Юртара команда а. Котьяьннарах хилар «Карабулак» ко-

манда, дотув «Шолжа» команда даьккхар, хҕаьта кхоалагҕа, йиьлагҕа моттиг кхачар «Городок» (Илдарха-Гала), «Хамхи» (Эбарг-Юрт).

Котбаьннарашта кубкаш, совҕаташ делар. Иштта белгалбир: дикагҕа лейзараш, вратареш, защитникаш, царна совҕата лархҕа цьацца футболни бургацаш ялар.

Хоам бу, командашта, футбо-

лишташа совҕаташ луш даьалоацаш хилар: Илдарха-Гала кулгалхоцун гҕонча Джандиганакъан Азраил, Галгҕай Республика МВД чуйоагҕача Общественни совета доакьашхо Амаков Хьусен, Галгҕайчен Кулгалхоцун чуйоагҕача Кьонабарий совета кулгалхо Барханой Урусхан, Илдарха-Гала Кьаьнабарий совета кулгалхо Угурчанакъан Ибрахҕам.